

KADINA YÖNELİK HUKUKİ DÜZENLEMELERİN AİLE KURUMU ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: İSTANBUL SÖZLEŞMESİ VE 6284 SAYILI KANUN ÖRNEKLERİ

Fikret YAMAN^(*)

<https://www.tihk.gov.tr/dr-fikret-yaman/>

Öz

Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar, siyasal partiler, sivil toplum kuruluşları ve ilgili diğer taraflar tarafından yapılan bütün çalışmalara rağmen kadına yönelik şiddet toplumsal gündemin ön sıralarında yer almaya devam etmektedir. Kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) ile 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Türkiye’de tartışmalara yol açmıştır.

Türkiye, İstanbul Sözleşmesi’ni ilk imzalayan ülkeler arasında olmanın yanı sıra aynı zamanda ilk onaylayan ülkedir. Sözleşmenin bazı maddeleri çekincelere açık olmakla birlikte Türkiye, Sözleşmeye herhangi bir çekince koymamıştır. Öte yandan, İstanbul Sözleşmesi ile benzer amaçlarla hazırlanmış olmasına rağmen 6284 Sayılı Kanun, getirdiği hükümlerle birçok noktada İstanbul Sözleşmesi’ni gölgede bırakmıştır. 6284 Sayılı Kanun her ne kadar “ailenin korunması” başlığını taşısa da Kanun’un hiçbir yerinde ailenin korunmasına yönelik bir hüküm bulunmamaktadır.

İstanbul Sözleşmesi şiddet ve şiddet türleri ile ilgili tanımlamalarda birtakım koşullara yer vermekle birlikte; 6284 Sayılı Kanun şiddet, şiddet mağduru ve şiddet uygulayan tanımları ile ilgili net bir gösterge koymamış, şiddetin uygulanması noktasında delil-belge yerine kişinin ifadesini esas almıştır.

Bu çalışmanın amacı, Avrupa Konseyi ülkelerinin İstanbul Sözleşmesi’ne taraf olma durumunu, taraf olan ülkelerin çekincelerini, İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun’daki şiddet ile şiddet türlerini, 6284 Sayılı Kanun kapsamında verilen koruyucu ve önleyici tedbir kararlarını ve hukuki düzenlemelerin uygulamada yol açabileceği sorunları detaylı olarak ele almaktır.

Anahtar Kelimeler: *Ailenin Korunması, Kadına Yönelik Şiddet, İstanbul Sözleşmesi, 6284 Sayılı Kanun*

^(*) Dr., Ankara, e-posta: shufyaman@gmail.com

EFFECTS OF LEGAL PROCEEDINGS REGARDING WOMEN ON FAMILY: EXAMPLES OF ISTANBUL CONVENTION AND THE ACT NUMBER 6284

Abstract

Violence against women continues to take place the top of social agenda in spite of all works carried out by national and international institutions and organizations, political parties, non-governmental organizations and other relevant parties. Prepared to prevent violence against women, both the Act Number 6284 on the protection of the family and prevention of violence against women and Council of Europe Convention on the prevention of domestic violence and violence against women (the Istanbul Convention) has generated controversies in Turkey from the date of its entry into force.

Turkey has been among the first countries in terms of signing the Istanbul Convention. Furthermore, Turkey ratified the Convention as first. Although state parties may declare that it reserves the right not to apply or to apply only in specific cases or conditions the provisions of some articles of the Convention, Turkey made no reservation. On the other hand, although prepared for similar goals, with its provisions The Act Number 6284 overshadows the Convention at many points. To the contrary of its “protection family” title, there are not any provisions regarding family at the 6284 Act.

Although Istanbul Convention put some indicators/restrictions for violence and categories of violence; 6284 Act doesn't put any indicators and defines violence, types of violence, victim and perpetrators of violence broadly that including probable behaviours. Also, in terms of violence 6284 Act merely act upon statement of individuals instead of seeking evidence.

The aim of this study is to examine in detail the counterparty of Council of Europe members to the Istanbul Convention, the drawbacks of the countries which are party to the Istanbul Convention, violence and types of violence in Istanbul Convention and the Act No.6284, protective and preventive measures given by Act No.6284 and the problems that may arise in the implementation legal proceedings.

Keywords: *Protection of Family, Violence against women, Istanbul Convention, The Act Number 6284*

Giriş

Ailenin toplumun temeli olduğu gerçeğinden hareket eden toplumlar, karşılaştıkları toplumsal sorunların ancak güçlü bir aile yapısıyla ortadan kaldırılabileceğine inanmaktadır. Buna karşın, aileye yönelik hukuki düzenlemelere ve politikalara rağmen aile kurumunun çözülmesi/zayıflamasına bağlı olarak modern toplumlar yüksek boşanma oranları, azalan evlilikler, düşük doğum oranları, evlilik dışı doğan çocuk sayısının fazlalığı, tek ebeveynli aile, evlenme

yaşının artması gibi sorunlarla karşı karşıyadır (Popenoe, 1988; O'Hara, 1998). Modern toplumlarda yaşanan bu sorunlar bugün dünyanın birçok ülkesinde görülebilmektedir. Bu durum çoğunlukla toplumların birbirlerini takip etmelerinden kaynaklanmaktadır. İbn-i Haldun'un (2015) "mağlup milletlerin, galip milletleri taklit eder" şeklindeki ifadesinde olduğu gibi "mağlup" milletler, "galip" milletlerin kavramlarını, hukuki düzenlemelerini ve politikalarını taklit etmek suretiyle toplumsal sorunlara çözüm aramaktadır. Buna karşın; özünde galip olan mağlupların, uygulamada mağlup olan galipleri takip etmelerinin mağlubiyetle sonuçlanmasının kaçınılmaz olduğu gerçeği göz ardı edilmektedir.

Modern dönemin gündemden düşmeyen sorunlarından biri olan kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla Avrupa Konseyi (AK) tarafından hazırlanan Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) ile 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284 Sayılı Kanun) yürürlüğe girdiği tarihten itibaren tartışmalara yol açmıştır.

Çalışmada, genel olarak İstanbul Sözleşmesi, Sözleşme kapsamındaki şiddet ve şiddet türleri, çekince maddeleri ve ülkelerin Sözleşme'ye taraf olma durumu ele alınacaktır. Çalışmanın devamında şiddet tanımlarında muhtemel davranışlara yer veren, şiddetin uygulandığı konusunda delil veya belge aramayan, ifadeyi esas alan 6284 Sayılı Kanun ile İstanbul Sözleşmesi karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve hukuki düzenlemelerin uygulamada yol açtığı/açabileceği sorunlar ele alınmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise koruyucu ve önleyici tedbir kararlarına yer verilmiştir.

1. İstanbul Sözleşmesi

Türkiye'nin AK Dönem Başkanlığı sırasında 2011 yılında imzaya açılan İstanbul Sözleşmesi 10 ülkenin onayı ile birlikte 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, bugüne kadar 34 ülke tarafından onaylanmıştır (AK Sözleşme Ofisi, 2019). Türkiye, İstanbul Sözleşmesi'ni 11 Mayıs 2011 tarihinde imzalamış ve 14 Mart 2012'de onaylamıştır. Anayasa'nın 90.maddesi gereğince, İstanbul Sözleşmesi Kanun hükmünde olup çıkabilecek uyuşmazlıklarda İstanbul Sözleşmesi'nin hükümleri esas alınmak durumundadır.

İstanbul Sözleşmesi, kadınların her türlü şiddete karşı korunması, kadına karşı şiddet ile ev içi şiddetin önlenmesi, kovuşturulması ve ortadan kaldırılması; cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması; şiddet mağdurlarının korunması ve mağdurlara yardım edilmesi için politika ve tedbirlerin geliştirilmesi; kadına karşı şiddet ile ev içi şiddetin ortadan kaldırılması için uluslararası işbirliğinin yaygınlaştırılması, kuruluşların ve kolluk kuvvetlerinin etkili bir biçimde işbirliği yapmalarına destek ve yardım sağlanmasını amaçlamaktadır. Sözleşmede ön plana çıkan diğer bir husus ise, Sözleşme hükümlerinin uygulanmasını takip etmek amacıyla bir izle-

me mekanizmasının (GREVIO¹ adıyla) kurulmuş olmasıdır (md.66). Moroğlu (2012) “izleme mekanizmasının kurulmuş olmasının Sözleşme’nin bağlayıcılığını ve yaptırım gücünü artıracığını” ileri sürmektedir.

İstanbul Sözleşmesi, Avrupa Konseyi ülkelerini hukuki olarak bağlayan ve toplumsal cinsiyeti tanımlayan ilk uluslararası belgedir (Bakırcı, 2015; Moroğlu, 2012). Sözleşme, toplumsal cinsiyetin yanı sıra cinsel yönelim (md.4) ve partnerle yaşamayı düzenlemektedir.

Kadına yönelik şiddetin “yapısal özelliğinin toplumsal cinsiyete dayandığını” ileri süren İstanbul Sözleşmesi’nde birçok maddede toplumsal cinsiyet eşitliğinin altı çizilmektedir. Sözleşmenin tanımlarla ilgili 3.maddesinde toplumsal cinsiyet “herhangi bir toplumun, kadınlar veya erkekler için uygun olduğunu düşündüğü sosyal anlamda oluşturulmuş roller, davranışlar, faaliyetler ve özellikler olarak anlaşılacağı” ifade edilmiştir. Sözleşme’nin 12.maddesinde ise taraf devletlerin “kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rollerine dayalı ön yargıların, törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların kökünün kazınması amacıyla kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesine yardımcı olacak tedbirleri alacaklardır” hükmüne yer verilmiştir. Kuşkusuz kadın ve/veya erkeğe insan onuru ile bağdaşmayacak rollerin yüklenmesi kabul edilemez. Buna karşılık, toptancı bir yaklaşımla farklı din, kültür ve toplumların cinsiyetlere yüklediği rollerin bütünüyle reddedilmesi ve “kökünün kazınmasının” istenmesi, insan hakları ile bağdaşmadığı gibi fitri ve biyolojik farklılıkların (Şahin ve Gültekin, 2016; Eberhard, 2019) da görmezden gelinmesi anlamına gelir.

Almanya başta olmak üzere muhafazakâr refah rejimlerinde, aile toplumun temeli ve en önemli kurumu olarak görüldüğü için evin geçimini sağlama noktasında erkek sorumlu tutulup teşvik edilirken evli kadınlar ise çocuk bakımı konusunda desteklenmekte ve iş piyasasına katılımları arzu edilmemektedir (O’Hara, 1998; Özdemir, 2007; Ostner, 2010). Bir nevi iş bölümü olan ve toplumsal sorumlulukların paylaşılmasını amaçlayan bu yaklaşımlara farklı din ve kültürlerde de rastlanılmaktadır. İslam Dininde, evin geçiminden erkek sorumlu iken evin “sahibi” olarak kadın kabul edilmiştir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinden hareket eden modern yaklaşımlar, cinsiyetlere yüklenen rolleri geleneksellik veya modern dışı olarak etiketleyip reddederken bir taraftan da cinsiyetlere yeni roller yüklemektedir. Cinsiyetlere yüklenen yeni roller “kutsanıp” yüceltilirken, bu yaklaşımları sorgulayan görüşler ise dışlanabilmektedir. Kadın ve erkeğin sahip olduğu rollerden soyutlanması ve rollerin eşitlenmesi halinin toplumun temeli olan ailenin görevlerini yerini getirememesine yol açacağı gerçeği göz ardı edilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini yeterli

¹ Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO). Kadınlara Yönelik Şiddetle ve Aile İçi Şiddetle Mücadele Konusunda Uzmanlar Grubu ile ilgili usul ve esaslar İstanbul Sözleşmesi’nin 66.maddesinde düzenlenmiştir. GREVIO’nun başkanlığına oybirliğiyle seçilen Türkiye temsilcisi Prof. Dr. Feride Acar, GREVIO’nun ilk başkanı olmuştur.

görmeyen bazı toplumlar nötr cinsiyet² uygulamalarını hayata geçirmiştir. Cinsiyet rollerinin eşitlenmesi ve nötr cinsiyet, insan fitratına aykırı olup neslin ifsadı ile sonuçlanma potansiyelini içinde barındırmaktadır³.

1.1. İstanbul Sözleşmesi'ne Göre Şiddet ve Şiddet Türleri

İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun'da yer alan şiddet tanımları arasındaki benzerlik ve farklılıkların anlaşılabilmesi için tanımların detaylı olarak ele alınmasında fayda görülmektedir. İstanbul Sözleşmesi'nde kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet konusunda geniş bir tanımlama yapılmakla birlikte somut ifadelere yer verildiği görülmektedir. Sözleşme'nin 3/a maddesinde, kadına karşı şiddet kavramı ile "kadınlara karşı fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi *sonucunu doğuracak* toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri olarak anlaşılacaktır" denilmektedir. Sözleşme'nin 3/b maddesinde, ev içi şiddetin "eşler veya birlikte yaşayan bireyler arasında *meydana gelen* fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri olduğu" ifade edilmektedir. Şiddet tanımında ise, kadınların *zarar ve acı çekmesiyle sonuçlanan* her türlü fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet davranışına yer verilmiştir. Kadına karşı şiddet, ev içi şiddet ve şiddet tanımları dikkatli olarak incelendiğinde "zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuran, bireyler arasında meydana gelen ve zarar ve acı çekmesiyle sonuçlanan" şeklindeki somut ifadelere yer verildiği görülmektedir.

Şiddet tanımlarının yanı sıra Sözleşme ve Sözleşme'ye ilişkin Açıklayıcı Metin'de (2011) psikolojik şiddet (md.33), taciz amaçlı takip (md.34), fiziksel şiddet (md.35), cinsel şiddet (md.36) ve zorla yapılan evlilik (md.37) tanımları ile ilgili olarak bazı koşullara/göstergelere (tekrarlanan, kasıtlı, sistematik davranış) yer verilmiştir. Buna göre, zorlama veya tehditlerle kişinin psikolojik bütünlüğünü *ciddi bir şekilde* bozmaya yönelik *kasıtlı* girişimler; kişinin kendisini güvende hissetmesini önleyecek şekilde korkutan, *kasıtlı* bir biçimde *tekrarlanan tehditkâr* davranışlar; bireye karşı *kasten* yapılan fiziksel eylemler; bir insanla *rızası olmaksızın kasten* gerçekleştirilen cinsel eylemler; bir yetişkini veya çocuğu *kasten* evliliğe *zorlayan*

² İsveç dilinde "han" (erkek) ve "hon" (kadın) şahıs zamirlerinin yanı sıra "hen" (nötr cinsiyet) kavramı kullanıma girmiş ve kavramın resmi sözlüğe eklenmesi yönünde çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca, İsveç başta olmak üzere bazı Avrupa ülkelerinde okul öncesinden başlayarak eğitimde ve farklı yaşam alanlarında nötr cinsiyete yönelik çalışmalar yürütülmektedir. İsveç'te cinsiyet eşitliğini yeterli bulmayan bazı kesimler nötr cinsiyetin olmasını savunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Rothschild (2012) <https://slate.com/human-interest/2012/04/hen-swedens-new-gender-neutral-pronoun-causes-controversy.html>, <https://www.thelocal.se/tag/hen>

³ Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen ve British Council liderliğindeki Konsorsiyum tarafından teknik destek verilen "Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi" (ETCEP) 2014 – 2016 yılları arasında pilot proje olarak 10 İlde gerçekleştirilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.britishcouncil.org.tr/programmes/education/technical-assistance-projects/etcep>. Medyada yer alan haberler üzerine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada projenin devam etmediği bilgisine yer verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.meb.gov.tr/basin-aciklamasi/haber/17798/tr>. Bununla birlikte, Türkiye'de kamu kurumları tarafından toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması anlamında kapsamlı çalışmalar yürütülmüştür. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uploads/pages/istanbul-sozlesmesi/istanbul-sozlesmesi-izleme-sureci-kapsaminda-grevio-tarafindan-iletile-soru-kagidina-iliskin-yanitlar.pdf>

eylemler şiddet kategorileri altında ele alınmıştır. İstanbul Sözleşmesi'nde bir kadına karşı, kadın olduğu için yöneltilen veya kadınları *orantısız* bir biçimde etkileyen davranışların, kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olduğu ifade edilmiştir.

İstanbul Sözleşmesi ve Sözleşmeye ilişkin Açıklayıcı Metinde şiddet ve şiddet tanımları ile ilgili olarak *sonucunu doğuran, meydana gelen, zarar ve acı çekmesiyle sonuçlanan, tekrarlanan, devam eden, kişinin psikolojik bütünlüğünü bozan, kasıtlı* davranış kalıplarına yer verildiğini söylemek mümkündür. Şiddet ve şiddet türleri konusunda somut ifadelere ve birtakım göstergelere yer verilmiş olması önemlidir.

1.2. Çekinceler ve İstanbul Sözleşmesi'ne Taraf Olma Durumu

Sözleşme'nin Çekinceler ile ilgili 78.maddesinde, 2.ve 3. fıkralarda belirtilen istisnalar hariç Sözleşme'ye çekince konulamayacağı hüküm altına alınmıştır. Sözleşme'nin 79. maddesinde ise, çekincelerin geçerlilik süresi ve gözden geçirilmesi hususlarına yer verilmiştir.

Sözleşme'nin 78.maddesine göre, çekincelere açık olan maddeler:

- Madde 30, 2.fıkra (devlet tazminatı);
- Madde 44, 1.e, 3.ve 4.fıkra (yargı yetkisi);
- Madde 55, küçük suçlara ilişkin madde 35'e göre 1.fıkra (çekişmesiz ve resen yargı);
- Madde 37, 38 ve 39'a göre madde 58 (zamanaşımı kanunu);
- Madde 59 (ikamet statüsü).

Sözleşme'nin 78.maddesi 3.fıkrası, psikolojik şiddet (madde 33) ve taciz amaçlı takip (34) ile ilişkili olarak özel bir çekince biçimine (cezai yaptırımlar yerine cezai olmayan yaptırımlar uygulama hakkı) olanak sağlamaktadır (Açıklayıcı Metin, 382.paragraf).

İstanbul Sözleşmesi'nde çekincelere açık olan maddelerle ilgili bu açıklamalardan sonra aşağıdaki tabloda, Sözleşmeyi imzalayan, onaylayan ve imza-onay aşamasında çekince, bildirim ve itiraz eden ülkelere ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1: *İstanbul Sözleşmesi İmza ve Onay Tablosu*

Ülke	İmza	Onay	Yürürlüğe Giriş	Ç.	B.	İ.
Almanya	11.05.2011	12.10.2017	01.02.2018	Ç.		
Andora	22.02.2013	22.04.2014	01.08.2014	Ç.		
Arnavutluk	19.12.2011	04.02.2013	01.08.2014			
Avusturya	11.05.2011	14.11.2013	01.08.2014			İ.
Azerbaycan						

Belçika	11.09.2012	14.03.2016	01.07.2016		
Birleşik Krallık	08.06.2012				
Bosna Hersek	08.03.2013	07.11.2013	01.08.2014		
Bulgaristan	21.04.2016				
Çek Cumhuriyeti	02.05.2016			Ç.	
Danimarka	11.10.2013	23.04.2014	01.08.2014	Ç.	
Ermenistan	18.01.2018			Ç.	
Estonya	02.12.2014	26.10.2017	01.02.2018		
Finlandiya	11.05.2011	17.04.2015	01.08.2015	Ç.	İ.
Fransa	11.05.2011	04.07.2014	01.11.2014	Ç.	
Gürcistan	19.06.2014	19.05.2017	01.09.2017	Ç.	
Hırvatistan	22.01.2013	12.06.2018	01.10.2018	Ç.	B.
Hollanda	14.11.2012	18.11.2015	01.03.2016		İ.
İrlanda	05.11.2015	08.03.2019	01.07.2019	Ç.	
İspanya	11.05.2011	10.04.2014	01.08.2014		B.
İsveç	11.05.2011	01.07.2014	01.11.2014	Ç.	İ.
İsviçre	11.09.2013	14.12.2017	01.04.2018	Ç.	İ.
İtalya	27.09.2012	10.09.2013	01.08.2014		
İzlanda	11.05.2011	26.04.2018	01.08.2018		
Kıbrıs	16.06.2015	10.11.2017	01.03.2018	Ç.	
Letonya	18.05.2016			Ç.	B.
Lihtenştayn	10.11.2016				
Litvanya	07.06.2013				B.
Lüksemburg	11.05.2011	07.08.2018	01.12.2018		
Macaristan	14.03.2014				
Makedonya	08.07.2011	23.03.2018	01.07.2018	Ç.	
Malta	21.05.2012	29.07.2014	01.11.2014	Ç.	

Moldova	06.02.2017				
Monako	20.09.2012	07.10.2014	01.02.2015	Ç.	
Montenegro	11.05.2011	22.04.2013	01.08.2014		
Norveç	07.07.2011	05.07.2017	01.11.2017		İ.
Polonya	18.12.2012	27.04.2015	01.08.2015	Ç.	B.
Portekiz	11.05.2011	05.02.2013	01.08.2014		
Romanya	27.06.2014	23.05.2016	01.09.2016	Ç.	
Rusya					
San Marino	30.04.2014	28.01.2016	01.05.2016		
Sırbistan	04.04.2012	21.11.2013	01.08.2014	Ç.	
Slovakya	11.05.2011				
Slovenya	08.09.2011	05.02.2015	01.06.2015	Ç.	
Türkiye	11.05.2011	14.03.2012	01.08.2014		
Ukrayna	07.11.2011				
Yunanistan	11.05.2011	18.06.2018	01.10.2018	Ç.	

Ç.: Çekince B.: Beyanname, fesih, muafiyet ve istisna İ.: İtiraz

Kaynak: Avrupa Konseyi Sözleşme Ofisi, 2018

Tablo 1'e göre, AK üyesi 47 ülkenin Sözleşmeye taraf olma durumlarına bakıldığında, 34 ülkenin sözleşmeyi imzalayıp onayladığı; 11 ülkenin Sözleşmeyi imzalamakla birlikte onaylamadığı (İngiltere, Ukrayna, Çek Cumhuriyeti, Bulgaristan, Moldova, Macaristan, Ermenistan, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Slovakya) görülmektedir. Avrupa Birliği de Sözleşmeyi 2017 yılında imzalamış olmakla birlikte onaylamamıştır. Öte yandan, Rusya ve Azerbaycan'ın yanı sıra gözlemci ülke statüsünde olan Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Kanada, Meksika ve Vatikan ise Sözleşme'yi imzalamamıştır. Sözleşmeyi imzalayan ve/veya onaylayan 22 ülke (ör. Almanya, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Ermenistan, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, İsveç, İsviçre, Yunanistan) Sözleşme'ye çekince koymuştur (AK Sözleşme Ofisi, 2019).

Türkiye, Sözleşmeyi ilk imzalayan ülkeler arasında olmanın yanı sıra aynı zamanda ilk onaylayan ülkedir. Sözleşmenin bazı maddeleri çekincelere açık olmakla birlikte Türkiye, Sözleşmeye taraf olurken herhangi bir çekince koymamış, bildirim ve itirazda bulunmamıştır. Tür-

kiye'nin yanı sıra Arnavutluk, Belçika, Bosna-Hersek, İzlanda, İtalya, Lüksemburg, Montenegro, Portekiz ve San Marino'da Sözleşme'ye çekince koymamıştır.

Sözleşme'ye taraf olmayan Rusya ve Azerbaycan'ın yanı sıra Sözleşme'yi imzalamakla birlikte onaylamayan, taraf olmasına rağmen çekince koyan ülkelerin dini, kültürel ve toplumsal yapıları ile karşılaştırıldığında toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim ve partner yaşamı (birlikte yaşayan bireyler) gibi alanlarda hukuki düzenlemeler içeren İstanbul Sözleşmesi'ne Türkiye'nin taraf olma ve çekince koymama durumunun farklı açılardan tartışılmasında fayda görülmektedir.

2. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Kanunu

20 Mart 2012 yılında yürürlüğe giren 6284 Sayılı Kanun'un amacı; şiddete uğrayan veya *şiddete uğrama tehlikesi bulunan* kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesidir.

6284 Sayılı Kanun, ulusal mevzuatın yanı sıra İstanbul Sözleşmesi'nin esas alınacağını ve temel ilke olarak Sözleşme'ye uyulacağını ifade etmektedir. Uğur (2012) "Kanun metninde doğrudan bir sözleşmeye referansta bulunulmasının ilk olabileceğini" ileri sürmektedir. İstanbul Sözleşmesi hükümleri, büyük oranda 6284 sayılı Kanun'a yansıtılmıştır.

Kanun yapma sürecinde kadın örgütleri, kadın araştırma ve uygulama merkezleri ile sürekli etkileşimde olduğu ve feminist hukukçuların görüşlerine yer verildiği (Canikoğlu, 2015; Moroğlu, 2012; Öztürk, 2017) ifade edilmekle birlikte "ailenin korunması" ismini taşıyan Kanun'a, aile kurumunu temsilen hangi paydaşların görüşlerine yer verildiği bilinmemektedir.

6284 Sayılı Kanun her ne kadar ailenin korunması başlığını taşısa da, başlık dışında Kanun'un hiçbir yerinde ailenin korunması ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Kanun'da aile kurumunun korunması ile ilgili bir hüküm bulunmamasına rağmen, Kanun'da geçen "ailenin korunması" kavramı eleştirilmiştir. Moroğlu (2012) "kadını BİREY olarak görmeyen bir zihniyeti yansıtan yasanın adında olduğu gibi, uygulamasında da aynı zihniyetin hâkim olabileceği endişelerinin göz ardı edilmemesi gerektiğini" ileri sürmektedir. Canikoğlu (2015) "İstanbul Sözleşmesi başlığında olduğu ev içi şiddet kavramının kanun yapımında önerildiği ancak Kanununun aile kurumunu koruma hassasiyetinden dolayı kabul edilmediğini" ileri sürmektedir. Bununla birlikte 6284 Sayılı Kanun'un başlığında, ev içi şiddet kavramı kullanılmamış olmakla birlikte Kanun'un tanımlarla ilgili bölümünde, ev içi şiddet tanımına yer verilmiştir. Ayrıca, ulusal mevzuatın üstünde olan İstanbul Sözleşmesi'ne Türkiye'nin çekince koymaksızın taraf olduğu dikkate alındığında eleştirilerin haklı bir dayanağının olmadığı düşünülmektedir.

- **Şiddet Tanımı, Şiddet Türleri**

İstanbul Sözleşmesi ve 6284'teki kadına yönelik şiddet tanımının 1993 tarihli Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge'de yer alan tanım ile paralellik arz ettiği söylenebilir. Bahse konu Bildirge'de şiddet şu şekilde tanımlanmıştır:

Şiddet ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dâhil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi anlamına gelir. (md.1)

BM Bildirgesi'ndeki "muhtemel" kavramından esinlenip esinlenmediği bilinmemekle birlikte, 6284'ün şiddet tanımlarına bakıldığında, birçok fıkrada muhtemel hareketlerin de yasal tanımlara dâhil edildiği görülmektedir. Kanun'un amacında, şiddete uğrayan veya **uğrama tehlikesi bulunan** bireylerden (md.1) bahsedilmektedir. Kanun'da şiddet ise "kişinin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya **sonuçlanması muhtemel** hareketler" olarak ele alınmıştır (md.2/d).

6284 Sayılı Kanun'da aynı şekilde şiddet mağduru ve failleri ile ilgili olarak ihtimallere dayalı tanımlamalar yapılmıştır. Kanun'a göre, şiddet mağduru "6284 Sayılı Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan veya dolaylı olarak maruz kalan veya **kalma tehlikesi bulunan** kişiyi ve şiddetten etkilenen veya **etkilenme tehlikesi bulunan** kişileri" ifade etmektedir. Kanun'un 2.maddesinde, "Kanun'da şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya **uygulama tehlikesi bulunan** kişiler" şiddet faili olarak tanımlanmıştır.

İstanbul Sözleşmesi ve Sözleşme'ye İlişkin Açıklayıcı Metin'de şiddet türlerinin ne olduğu açıkça tanımlanmasına rağmen 6284 Sayılı Kanun ve alt mevzuatta fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü ve ekonomik şiddetin ne olduğu tanımlanmamıştır⁴. Genel olarak Kanun'da yer alan "şiddete uğrayan veya **uğrama tehlikesi bulunan**", "kişinin zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya **sonuçlanması muhtemel** hareketleri", "şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da **dolaylı olarak maruz kalan** veya **kalma tehlikesi bulunan** kişiyi ve şiddetten etkilenen veya **etkilenme tehlikesi bulunan**", "şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya **uygulama tehlikesi bulunan**" kavramları ile çok geniş bir tanımlamanın yapıldığını söylemek mümkündür. Şiddet türlerinin hukuki düzenlemelerde açıklanmamış olması, uygulayıcılar açısından birçok engeli içinde barındırmaktadır.

Öztürk (2017) "şiddetin gerçekleşmeden önlenmesinin amaçlanması nedeniyle şiddete uğrayan ile birlikte şiddete uğrama tehlikesi bulunan kişilerin de kapsama alındığını, buna karşın şiddet tehlikesinin varlığının tespitinin güç olduğunu" ileri sürmektedir. Yazar "Kanun met-

⁴ Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından hazırlanan Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele El Kitabında şiddet türleri şöyle açıklanmıştır:

ninde açık, ani, yakın tehlike gibi bir ifadenin bulunmamasının haklı olarak eleştirildiğini” ifade etmektedir (Öztürk, 2017).

Fiziksel şiddet: Tokat atmak, tekmelemek, yumruklamak, kolunu bükmek, boğazını sıkmak, bağlamak, saçını çekmek, kesici veya vurucu aletlerle yaralamak, kezzap veya kaynar suyla yakmak, vücudunda sigara söndürmek, ellerini ayaklarını ezmek, sakat bırakmak, işkence yapmak, sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmak, sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olarak bedensel zarar görmesine neden olmak gibi eylemler

Kadına yönelik fiziksel şiddetin en ağır biçimlerinden biri, töre/namus bahanesiyle kadına uygulanan şiddettir.

Cinsel şiddet: Evlilik içi dâhil, kendisiyle veya başkalarıyla cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel organa zarar vermek, çocuk doğurmaya ya da doğurmamaya, kürtaja, ensest ilişkiye ya da fuhuşa zorlamak, zorla evlendirmek, telefonla ya da sözlü olarak cinsel içerikli rahatsızlık verici davranışlarda bulunmak gibi eylemler verilebilir.

Psikolojik şiddet: Tehdit etmek, ailesiyle, akrabalarıyla, komşularıyla, arkadaşlarıyla ya da başkalarıyla görüştürmemek, eve kapatmak, küçük düşürmek, korkutmak, hakaret etmek, çocuklarından uzaklaştırmak, kıskançlık bahanesiyle sürekli kontrol altında tutmak, başka kadınlarla kıyaslamak, kadının nasıl giyineceği, nereye gideceği, kimlerle görüşeceği konusunda baskı yapmak, kadının kendini geliştirmesine engel olmak gibi eylemler

Sözlü Şiddet: Bağırarak, hakaret etmek, küfür etmek, iğneleyici ya da aşağılayıcı sözler söylemek, kadının kendisini kötü hissetmesine neden olan cümleler kullanmak, sürekli eleştirmek, tehdit etmek, sürekli sorguya çekmek, aşağılayıcı isim takmak, alay etmek, görüşlerini ve çalışmalarını küçümsemek, zaaflarıyla alay etmek, suçlamak, kadının özgüvenini yitirmesine neden olmak, ruhsal açıdan zedelemek gibi eylemler

Ekonomik şiddet: Para vermemek veya kısıtlı para vermek, ailenin tasarrufları, gelir ve giderleri konusunda bilgi vermemek, kadının mallarını ve diğer gelirlerini elinden almak, çalışmasına izin vermemek, istemediği işte zorla çalıştırmak, çalışıyorsa iş hayatını olumsuz etkileyecek kısıtlamalar getirmek, aileyi ilgilendiren ekonomik konularda kadının fikrini almadan tek başına karar vermek gibi eylemler

Bahse konu el kitaplarında, özellikle psikolojik ve ekonomik şiddet tanımları geniş bir şekilde ele alınarak başka kadınlarla kıyaslanma, kadının nasıl giyineceği, nereye gideceği, kadının kendisini geliştirmesine engel olma, para vermemek veya kısıtlı para vermek, ailenin tasarrufları, gelir ve giderleri konusunda bilgi vermemek gibi eylemler şiddet olarak tanımlanmıştır. Türkiye toplumunun din, kültür, örf, adet ve geleneklerinin ve farklı nüfus gruplarının tekdüze bir şekilde ele alınarak politika yapıcıları tarafından bu tür davranışların toptancı bir yaklaşımla şiddet olarak tanımlanmasının uygun olmadığı değerlendirilmektedir.

Moroğlu (2012) İstanbul Sözleşmesi'nde "acı ve ıstırap veren veya verebilecek olan davranışların kadına yönelik şiddet olarak tanımlandığını" ifade etmiştir. Buna karşılık, İstanbul Sözleşmesi'nin ilgili bölümleri incelendiğinde, 6284 Sayılı Kanun'daki gibi muhtemel hareketler şiddet olarak tanımlanmamış; aksine şiddet tanımı ve türleri ile ilgili olarak "psikolojik bütünlüğü bozma, tehdit, kasıtlı, orantısız, tekrarlanan davranış, rızanın olmaması, zorlama" gibi ölçütlere yer verilmiştir.

Uğur (2012) "ani gelişen ve devamlılık arz etmeyen hareketlerin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar vermedikçe veya acı çekirmedikçe ev içi şiddet olarak kabul edilmemesi" gerektiğini dile getirmektedir. Aynı şekilde Öztürk (2017) "yetkili merciinin uygulamada kararı verirken şiddetin seviyesi, sıklığı, türü, ilk kez gerçekleşip gerçekleşmediği gibi hususları tespit ederek karar vermesi gerektiğini" ileri sürmektedir. Dolayısıyla, şiddet tanımı için kasten, tekrarlanan, sistematik olma hali gibi kıstasların göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır. Aksi takdirde, kişiler arasında ortaya çıkan veya çıkması muhtemel bütün anlaşmazlıkların, şiddet tanımına dâhil edilme tehlikesi bulunmaktadır.

Kanun'da yer alan doğrudan veya dolaylı, etkilenen veya etkilenme tehlikesi kavramlarından hareket edildiğinde, aslında her bireyin şiddet mağduru veya muhtemel mağdur olduğu söylenebilir. Aynı şekilde, şiddeti uygulayan tanımından hareket edildiğinde, herkesin potansiyel şiddet faili olduğu/olabileceği ifade edilebilir. Öztürk (2017) "Kanundaki şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan ifadesinden herkesin Kanun kapsamında olduğu sonucu ortaya çıksa da, bu yorumun Kanunun ruhuna aykırı olduğu, zira Kanun'da 'cinsiyete dayalı' tanımlamanın yapıldığını" iddia etmektedir. Buna karşın, Kanun'un amacı, tanımları ve hükümleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi ifadesinin 'cinsiyete dayalı' şiddet ile sınırlanamayacağı düşünülmektedir.

Şen (2018) 6284'teki "muhtemel hareketlerin de şiddet olarak tanımlanmış olmasını önemli bir kazanım olarak" görmekle birlikte yaptığı araştırmada görüşme yapılan emniyet personelinin büyük çoğunluğu, Kanun'un bir kazanım olmaktan öte aileyi dağıttığını vurgulamıştır (Şen, 2018).

Tanımlamalarda, herhangi bir göstergenin konulmamış olması, sistematik veya orantısız şiddete yer verilmeyip, her türlü tutum ve davranışın şiddet olarak ele alınmasının gerçeklikten uzak olduğu söylenebilir. Uğur "açık, ani, yakın tehlike gibi bir unsura, kritere yer verilmemiş olması, uygulamada anayasada teminat altına alınan hak ve özgürlüklerin ihlaline yol açabilecek ve ciddi sorunlar doğuracağını" ileri sürmüştür (Uğur, 2012).

6284 Sayılı Kanun'un şiddet tanımlarında toplumsal, kamusal veya özel alanlarda meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik *her türlü tutum ve davranışa* yer verilmiştir. Bu tanımlamalara göre hareket edildiğinde, toplumsal, kamusal veya özel alanda kişinin zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan hiçbir tutum ve davranışın gerçekleşmemesi gerekmektedir. Buna karşın, aile kurumunda veya diğer toplumsal ilişkiler-

de kişiler arası ilişkilerin her zaman aynı düzeyde yürümesi mümkün olmayabilmektedir. Kişinin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketlerin tanımına girmeyen bir kişi, aile, topluluk veya kurum var mıdır? Kamusal veya özel yaşamda meydana gelen anlaşmazlıklarda veya toplumsal sorunlardan dolayı insanların zarar görmediği veya acı çekmediği iddia edilebilir mi? Peki, insanların zarar görmesi veya acı çekmesiyle sonuçlanan her türlü tutum ve davranış şiddet olarak tanımlanıp cezai yaptırımlara bağlandığında, bireyler arası güven ilişkisi nasıl tesis edilebilir? Aile kurumu ve eşler arasındaki ilişki bu anlayışla sürdürülebilir mi?

Öte yandan, İstanbul Sözleşmesi ile benzer amaçlarla hazırlanmış olmasına rağmen 6284 Sayılı Kanun'un cezalandırıcı bir yaklaşım üzerine bina edildiği ve bu yaklaşımı nedeniyle İstanbul Sözleşmesi'nin ötesine geçtiği düşünülmektedir. Uğur (2012) "Kanun'da *koru, önle, uyar, hapsed* mantığının hakim olduğunu" ileri sürmektedir. Psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik birçok boyutu bulunan toplumsal sorunların sadece yargısal yollarla, ceza hukuku araçlarıyla (Öztürk, 2017; Uğur, 2012) ortadan kaldırılması mümkün değildir.

- **Delil veya Belgenin Aranmaması, İfadenin Esas Alınması**

6284 Sayılı Kanun ile getirilen ve en çok tartışılan hükümlerden bir diğeri ise tedbir kararlarının verilmesinde ifadenin esas alınıp delil veya belgenin aranmamasıdır. 6284 Sayılı Kanun'da "koruyucu tedbir kararının verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir. Bu kararın verilmesi, bu Kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirilemez" hükmüne (m.8/3) yer verilmiştir. Kurtubi "herhangi bir kimsenin mücerred bir iddia ile sorumlu tutulmaması gerektiği" ileri sürmektedir (11. Cilt: s.507).

Şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belgenin aranmaması ve sadece kişinin ifadesi ile hareket edilerek bireylerle ilgili yaptırımlara başvurulmasının insani olmadığı ve hukukun temel ilkeleri ile bağdaşmadığı düşünülmektedir. Ayrıca, söz konusu düzenlemenin mevcut haliyle istismara açık olduğu değerlendirilmektedir. Uğur (2012) delil veya belge aranmaması hükmünü şu şekilde açıklamıştır:

Bu hüküm her türlü hukuksuzluğa yol açma potansiyelini taşıyan, şiddeti önlemenin ötesinde tetikleyebilecek bir düzenlemedir. Bir başka ifadeyle "delilsiz-belgesiz" verilmiş bir tedbir kararı, uygulamada kötüye kullanılabilir veya mağduriyetlere neden olabilecek, her an için "sorgusuz-sualsiz" bir zorlama hapsine dönüşebilecektir. 6284 sayılı Kanun'a göre verilecek tedbir kararının, mağdurun tek taraflı iddiası üzerine, şiddet uygulayanın dinlenmeden, deliller toplanmadan tedbir kararlarının verilmesi ve tedbir kararına aykırı davranıldığına kanaat getiren mahkemenin 3 günden 30 güne kadar zorlama hapsi verebileceği dikkate alındığında 6284 sayılı Kanun'un hukuk devleti ilkesi ve masumiyet karinesini çokça ihlal edeceği açıktır.

Kadına yönelik şiddet ile mücadelede, temel ilke olarak kişinin ifadesi kabul edilse bile bunun araştırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Aksi takdirde, tek taraflı söylemlerden hareket edilmesi durumunda farklı mağduriyetlerin yaşanması söz konusudur. Eşler veya kişiler arasında oluşabilecek sorunlar, öfke, anlaşmazlık gibi bir durumdan dolayı Kanun'un getirdiği yaptırımların farkında olan bireyler "istedikleri sonucu elde etmek" için taraflar birbirini suçlayabilir. Bundan dolayı, şiddet konusunda ifade esas alınsa bile vaka bazında araştırma yapılmalı, delil veya belge olmaksızın kişilerle ilgili yaptırıma gidilmemesi gerekmektedir. Aynı şekilde, kişinin iftiraya uğramasını önleyecek tedbirlerin de alınması gerektiği düşünülmektedir.

Öztürk (2017) "koruyucu tedbir hükümlerinin kötü niyetle kullanılmasını önlemenin mahkemelerin görevi olduğunu" ileri sürmekle birlikte Kanun bu şekilde yapılandırılmışken uygulamada suiistimallerin önüne nasıl ve ne kadar geçilebileceği açık değildir.

TBMM (2015) "Kanun'un 8.maddesi 3.fıkrasının uygulamada en çok soruna yol açan hüküm olduğunu; şiddet mağdurlarının derhal korunması esas olmakla birlikte, hâkim tarafından koruyucu tedbir kararı verilirken delil ve belge aranmamasının, haksız uygulamalara ve telafisi güç sonuçlara neden olabildiğini" ileri sürmüştür. TBMM (2015) yapılması gerekenleri şu şekilde açıklamıştır:

Hâkim tarafından verilen aile konutu şerhi, işyeri değişikliği, kimlik değişikliği gibi koruyucu tedbir kararlarında, isabetli uygulamaların çoğaltılabilmesi ve telafisi güç sonuçlara yol açmaması amacıyla, hayati tehlike içeren durumlar hariç olmak üzere, delil ve belge aranması suretiyle araştırma yapılarak karar verilebilmesi için gerekli mevzuat değişikliğinin yapılması (Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Önerilerin Kurumsal Eylem Planı Tablosu, 5. Bölüm).

TBMM (2015) tarafından can güvenliği tehlikesi içeren durumlar dışında delil ve belge aranması yönünde mevzuat değişikliği önerilmesine rağmen sorumlu kurumlar tarafından arada geçen süre içerisinde herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

6284 Sayılı Kanun'daki önleyici tedbirler arasında yer alan ve tartışılan hükümlerden birisi de şiddet uygulayanlarla ilgili getirilen düzenlemedir. 6284'ün 5.maddesinin 1.fıkrasının b bendine göre hâkim tarafından şiddet uygulayanlar, müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhal uzaklaştırılabilir ve müşterek konutu korunan kişiye tahsis edilebilir. Şiddet tanımları ile ilgili bir ölçünün konulmamış olması, muhtemel hareketlerin de şiddet tanımına alınması ve kişiler arasında meydana gelen anlaşmazlıkların doğrudan ve dolaylı sonuçları dikkate alındığında, kişilerin evden uzaklaştırılmasının gerçekten kadını ve aileyi koruyup korumadığının sorgulanması gerektiği düşünülmektedir. Kişiler arasındaki anlaşmazlıklarda son seçenek olarak ele alınması gereken evden uzaklaştırma kararının, uygulamada nasıl işlediğinin ortaya konulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ailede veya bireyler arasında oluşan sorunları, rehberlik ve danışmanlık, eğitim ve diğer destek hizmetleri ile ele almaksızın evden uzaklaş-

tırma yöntemine başvurulması aileyi oluşturan her bir fert açısından olumsuz sonuçlara yol açabilecektir.

6284 Sayılı Kanun'un uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlar bağlamında, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Araştırma Komisyonu Raporu'nda (2015) şu açıklamalara yer verilmiştir:

En sık karşılaşılan sorunlardan ilki, Kanunda yer alan ivedilikle karar verilmesi yönündeki anlayışın somut olaya uygunluk değerlendirmesi yapılmaksızın, şablon kararlar verilmesine yol açmasıdır. Mağdurlar için ihtiyaçlara göre değerlendirme yapılamaması, tedbirlerden beklenen sonuçların elde edilememesine yol açmaktadır. Kanundaki “koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için delil veya belge aranmayacağı; önleyici tedbir kararlarının ise geciktirilmeksizin verileceği yönündeki düzenleme” uygulamada tüm tedbir kararları bakımından “delil ve belge” aranmayacağı yönünde yorumlanmaktadır. Örneğin, olayın niteliğine ve ağırlığına bakılmaksızın 6 ay için verilen “müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi” yönündeki tedbir kararı somut olaya göre orantısız bir uygulama olabilmektedir (Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM], 2015)

Malkoç (2019) “eşlerin barıştırılması yerine ayrılmaları için kanun çıkarıldığını ve uzaklaştırma kararlarının kadına yönelik şiddeti körüklediğini” ileri sürmektedir. Uzaklaştırma kararı, son seçenek olarak bir gereklilik olmakla birlikte vaka özelinde değerlendirmenin yapılmaması ve kararın olayın ağırlığı ile orantılı olmaması durumunda mağdur ve ailedeki diğer bireyler için farklı riskleri içinde barındırmaktadır. Evden uzaklaştırmaya ne zaman ve hangi koşullarda başvurulacağını açıkça ve somut belgelerle ortaya konulması gerektiği düşünülmektedir.

Öztürk (2017) “şiddet ihtimali konusunda en küçük olasılık durumunda dahi hâkimin uygun tedbir kararına hükmetmesi gerektiğini” vurgulamaktadır. Bununla birlikte, Kanunların bilgi ve belgeye dayanmaksızın, sadece ifadeyi esas alması ve ihtimallere göre yapılandırılmasının, uygulamada farklı sonuçlara yol açacağı değerlendirilmektedir. Bu tür durumlarda, uygulayıcılar herhangi bir riske karşı kendilerini “güvence” altına almak amacıyla tedbirlere kolaylıkla başvurabilecektir. Bu anlamda, Avrupa Ülkelerinde, ağır-ölümcül istismar vakaları sonrası katı bir şekilde yapılandırılan ve uygulamaya konulan çocuk koruma politikaları, binlerce çocuğun koruma altına alınmasına ve aile bakımından yoksun yaşamasına neden olmuştur (Yaman, 2018). 6284 Sayılı Kanun'un, bu anlamda benzer bir gelişim sürecini izlediği düşünülmektedir. Uğur (2012) “kamuoyunda oluşabilecek tepkiler ve “görevi ihmal” suçlamalarıyla karşılaşma endişesinin, her başvuruda koruyucu tedbir kararı verilmesine yol açabileceğini” ileri sürmüştür.

6284 ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken diğer bir husus ise arabuluculuk ile ilgilidir. Türkiye ve diğer toplumlarda, aile içi veya kişiler arası anlaşmazlıkların çözülmesi amacıyla çeşitli arabuluculuk yöntemleri kullanılmıştır/kullanılmaktadır. Buna karşın, 2012 yılında yürürlüğe giren 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ile birlikte “aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir” hükmüne yer verilmiştir (md.1).

Öztürk (2017) “Kanun’un en önemli eksikliğinin, 6325 Sayılı Arabuluculuk Kanunu ile birlikte giderildiğine” inansa da aslında tarihin çok eski dönemlerinden bu yana kullanılagelen arabuluculuk yöntemi devre dışı bırakılmıştır.

6284 Sayılı Kanun ile hâkimlere geniş yetkiler tanındığı dikkate alındığında Uğur’un (2012) ifadesiyle “Kanun’un mağduriyetlere yol açmaması için kusursuz uygulanması gerekir”. Buna karşın, çok sayıda muğlak ve muhtemel ifadeler yer veren ve bunları cezalandıran Kanun’un uygulayıcılar tarafından nasıl kusursuz bir şekilde uygulanacağı belirsizliğini korumaktadır.

• **Koruyucu ve Önleyici Tedbir Kararları**

Kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması amacıyla yürürlüğe konulan hukuki düzenlemeler, politikalar ve stratejilere rağmen kadına yönelik şiddet azalmadığı gibi istatistiki veriler kadına yönelik şiddetin arttığını göstermektedir. Bu durumda, yasal düzenlemeler ve strateji belgelerinin kadına yönelik şiddetin nedenlerini ve çözüm yollarını eksik veya yanlış mı uyguladığı sorusu akla gelmektedir.

ASPB tarafından, İstanbul Sözleşmesi’nin izleme mekanizması olan GREVIO’ya verilen yanıtlarda koruyucu ve önleyici tedbir sayılarına yer verilmiştir. İstatistiki verilerin yorumlanmasında, şiddet mağduru veya faili için birden fazla tedbir kararına yer verildiği hususu göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla birlikte kadına yönelik şiddet anlamında hem mağdur hem de fail anlamında ortaya çıkan resmi veriler, konunun gündemde kalmaya devam edeceğini göstermektedir.

Tablo 2: *Koruyucu ve Önleyici Tedbir Kararları*

Yıl	Önleyici Tedbir Kararları	Koruyucu Tedbir Kararları
2014	401.974	48.917
2015	415.829	63.102
2016	459.493	55.757

Kaynak: GREVIO’ya Verilen Yanıtlar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Tedbir kararlarının önceki dönemlere göre önemli oranda arttığı yönündeki söylemleri, ASPB “şiddetle daha etkin mücadele edildiğini ve bu sayede daha önce tespit edilemeyen ve bilinmeyen vakaların tespit edilmesi” şeklinde yanıtlamaktadır (GREVIO’ya Verilen Yanıtlar,

2019). Buna karşın, tedbir kararlarının artması kadına yönelik şiddetin artışı şeklinde yorumlanabileceği gibi uygulayıcıların kendilerini herhangi bir riske karşı korumak için tedbir kararlarına kolaylıkla başvurmaları ile de açıklanabilir.

Tedbir kararlarının yanı sıra tedbir kararlarının türlerine bakılmasında fayda görülmektedir. Aşağıdaki tablolarda, koruyucu ve önleyici tedbir türlerine yer verilmiştir.

Tablo 3: Koruyucu Tedbir Kararları

Tedbirler	2014	2015	2016
Barınma (Madde 3/1-a)	10.825	13.403	9.429
Geçici maddi yardım (Madde 3/1-b)	128	314	10
Rehberlik ve danışmanlık hizmeti (Madde 3/1-c)	188	465	216
Geçici koruma altına alma (Madde 3/1-ç)	34.443	45.254	42.351
Kreş yardımı (Madde 3/1-d)	33	82	6
İş yerinin değiştirilmesi (Madde 4/1-a)	54	111	192
Eşinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi (Madde 4/1-b)	121	264	112
Tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması (Madde 4/1-c)	6	3	17
Kimlik ve diğer belgelerin değiştirilmesi (Madde 4/1-ç)	89	155	58
Diğer	1016	1036	1350
Toplam	48.917	63.102	55.757

Kaynak: GREVIO'ya Verilen Yanıtlar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Tablo 3'te yer alan koruyucu tedbir kararlarına bakıldığında, şiddet mağdurları için en çok barınma yardımı ve geçici koruma altına alma tedbirlerine başvurulmuştur. Şiddet mağdurunun şiddetten korunması amacıyla belirli bir süreliğine kadın konuklerine yerleştirilmesi veya erkeklerin belirli bir süre evden uzaklaştırılmasının, uygulamada ne kadar etkili olduğu bilinmemektedir. Altı ay süreliğine kadın konukevinde kalan kadın ve çocukların, bakım sonrası yaşam planlarının etkili bir şekilde oluşturulamaması halinde kadın ve çocukların başka mağduriyetler yaşamalarına yol açabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 4: Önleyici Tedbir Kararları

Tedbirler	2014	2015	2016
Şiddet uygulayanın şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama vb. (md. 5/1-a)	104.469	122.045	153.953
Konuttan uzaklaştırma (md. 5/1-b)	59.525	56.438	54.371

İşyerine ve konuta yaklaşmama (md. 5/1-c)	69.210	78.235	82.916
Çocuk ile ilişkinin düzenlenmesi (md. 5/1-ç)	1.785	1.719	1.487
Yakınlarına ve çocuklarına yaklaşmaması (md. 5/1-d)	52.043	58.927	60.934
Şahsi ve ev eşyalarına zarar vermemesi (md. 5/1-e)	24.141	19.882	21.921
İletişim araçları ile rahatsız etmemesi (md. 5/1-f)	35.635	30.688	36.434
Silahları kolluğa teslim etmesi (md. 5/1-g)	16.962	14.010	15.180
Zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi (md. 5/1-ğ)	7.458	6.540	7.130
Alkol, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması (md.5/1-h)	14.270	11.882	11.712
Psikolojik tedavisinin sağlanması (md. 5/1-ı)	2.891	2.842	3.746
Velayet kararı (md. 5/3)	267	111	235
Tedbir nafakası (md. 5/4)	773	457	208
Zorlama hapsi (md.13)	1.380	1.318	1.179
Diğer	11.165	10.723	8.064
Toplam	401.974	415.829	459.493

Kaynak: GREVIO'ya Verilen Yanıtlar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Tablo 4'e göre, şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali bulunanlarla ilgili verilen önleyici tedbir kararları arasında şiddet tehdidi, hakaret ve aşağılama, konuttan uzaklaştırma, işyerine ve konuta yaklaşmama, yakınlarına ve çocuklarına yaklaşmamanın ön sıralarda yer aldığı görülmektedir. Kanun'da (md.15/2-3) ilgili makam veya merci tarafından istenilmesi halinde tedbirlerin uygulanmasının sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlanabileceği ifade edilmektedir. Ancak, Kanun'un yürürlüğe girdiği 2012 yılından bu yana tedbir kararlarının sonuçları ve mağdurlar ve şiddet uygulayanlar üzerindeki etkilerine yönelik bir rapor hazırlanmamıştır.

Öte yandan, yıllar bazında önleyici tedbir kararları sayısının 400.000'i geçtiği düşünüldüğünde, Kanun'un 15/3.maddesi uyarınca şiddet uygulayanlara yönelik ne tür destekleyici ve rehabilite edici hizmetler sunulduğu, eğitim ve rehabilitasyon programlarına kaç kişinin katıldığı ve ne tür sonuçlar alındığının kamuoyu ile paylaşılması; yıllık yaklaşık 60.000 kişinin evden uzaklaştırıldığı dikkate alındığında, uzaklaştırma kararının erkek, kadın ve çocuklar açısından hangi sonuçlara yol açtığına ortaya konulmasında fayda görülmektedir. Getirdiği hükümler ve yaptırımlarla bir dönüm noktası teşkil eden 6284 Sayılı Kanun'un, genel olarak uygulamada ne tür kazanımlar elde ettiğinin ve hangi sorunlarla karşılaşıldığının kamuoyu ile paylaşılması gerektiği düşünülmektedir.

3. Değerlendirme ve Sonuç

Modern toplumlarda aile kurumunda görülen çözülme her geçen gün artarken bireysellik ve bağımsız yaşama tarzı aynı şekilde yaygınlık kazanmıştır. Aile, birçok ülke tarafından toplumun temeli olarak kabul edilmesine rağmen son yıllarda Türkiye dâhil birçok ülkede ailenin korunmasından öte kadına yönelik politikalara ağırlık verilmiştir. Bu bağlamda, uluslararası ve bölgesel kurumlar tarafından kadının haklarının korunması ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla yasal düzenlemeler yapılmakta, politikalar ve strateji belgeleri hayata geçirilmektedir.

AK tarafından hazırlanan İstanbul Sözleşmesi ve İstanbul Sözleşmesi'ne paralel olarak Türkiye'de uygulamaya konulan 6284 Sayılı Kanun, kadın ve aile politikaları açısından bir dönüm noktası teşkil etmektedir. İstanbul Sözleşmesi, Avrupa Konseyi üyesi 34 ülke tarafından onaylanmasına rağmen Rusya ve İngiltere gibi ülkeler şu ana kadar Sözleşme'ye taraf olmamıştır. Sözleşme'ye taraf olan birçok ülke ise çekince ve bildirimde bulunmuştur. Buna karşın din, kültür ve toplumsal dinamikleri ile Avrupa toplumlarından farklı özelliklere sahip olan Türkiye, İstanbul Sözleşmesi konusunda ilklerle ön planda yer almıştır. Sözleşme'ye çekincesiz olarak taraf olan ilk ülke Türkiye olmuştur. Bunun yanında, Sözleşme'nin iç hukuka yansıtılması yönünde çok hızlı hareket edilmiş ve İstanbul Sözleşmesi yürürlüğe girmeden 6284 Sayılı Kanun hazırlanarak yürürlüğe girmiştir. 6284 Sayılı Kanun, İstanbul Sözleşmesi'ni iç hukuka yansıtmak amacıyla hazırlanmasına rağmen getirdiği hükümlerle Sözleşmesi'ni gölgede bırakmıştır.

Ailenin korunması ile ilgili hüküm içermeyen, şiddet uygulandığı konusunda delil ve belge aramayan, birçok belirsizlikler barındıran, cezai yaptırımlara odaklanan ve arabuluculuk mekanizmasının devre dışı bırakıldığı 6284 Sayılı Kanun'un mevcut haliyle uygulanmaya devam etmesinin toplumsal sorunları derinleştireceğine inanılmaktadır.

Olumsuz ve tasvip edilmesi mümkün olmayan şiddet olaylarından hareketle kadına yönelik koruma sistemlerinin katı bir şekilde yapılandırılması; aile kurumuna müdahale edilerek aile bireyleri arasındaki her türlü tutum ve davranışın şiddet olarak tanımlanıp yaptırıma bağlanması; toplumsal cinsiyet eşitliğinden hareket edilerek kadın ve erkeğe yüklenen toplumsal rollerin bütünüyle reddedilmesinin doğru bir yaklaşım olmadığı değerlendirilmektedir. Toplumsal sorunların çetrefilliği ve farklı nüfus gruplarını etkilediği dikkate alındığında çözüme yönelik politikaların çok boyutlu olması, farklı nüfus kesimlerinin bir bütün olarak dikkate alınması ve toplumdaki din, kültür ve geleneklerin göz ardı edilmeden hazırlanması gerektiği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Açıklayıcı Metin (2011). 5 Şubat 2019 tarihinde <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/istanbul-sozlesmesi> adresinden erişildi.
- Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı (2008). Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. 10 Ocak 2019 tarihinde <https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/aismelkitabi.pdf> adresinden erişildi.
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele El Kitabı (2012). 21 Ocak 2019 tarihinde <http://www.ilkadim.bel.tr/yerel-esitlik/8.pdf> adresinden erişildi.
- Avrupa Konseyi (AK). Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi.
- Avrupa Konseyi (AK) Sözleşme Ofisi. 11 Nisan 2019 tarihinde <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures> adresinden erişildi.
- Bakırcı, K. (2015). İstanbul Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 133 – 204.
- Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge (1993).
- British Council (2019). 16 Nisan 2019 tarihinde <https://www.britishcouncil.org.tr/programmes/education/technical-assistance-projects/etcep> adresinden erişildi.
- Canikoğlu, S. K. (2015). Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun). *Ankara Barosu Dergisi*, (3), 355-378.
- Eberhard, D. (2019). Nisan 11, 2019 tarihinde <https://edition.cnn.com/2017/09/28/health/sweden-gender-neutral-preschool/index.html> adresinden ulaşıldı.
- GREVIO'ya Verilen Yanıtlar. 8 Şubat 2019 tarihinde <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uploads/pages/istanbul-sozlesmesi/istanbul-sozlesmesi-izleme-sureci-kapsaminda-grevio-tarafindan-iletile-soru-kagidina-iliskin-yanitlar.pdf> adresinden erişildi.
- İbn Haldûn, *Mukaddime*; çev. Süleyman Uludağ; C.I-II, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2015.
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele El Kitabı (2012). Ocak 21, 2019 tarihinde <http://www.ilkadim.bel.tr/yerel-esitlik/8.pdf> adresinden erişildi.
- Kurtubi, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Ebubekir. *El Camiu li Ahkamil-Kur'an* (Çev. M. Beşir Eryarsoy), 11.cilt, İstanbul: Buruc Yayınları
- Malkoç, Ş. (2019). 12 Nisan 2019 tarihinde <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201901161037117860-kamu-basdenetcisi-malkoc-esler-ayrilsin-diye-kanun-cikarmisiz/> adresinden ulaşıldı.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2019). 16 Nisan 2019 tarihinde <http://www.meb.gov.tr/basin-aciklamasi/haber/17798/tr> adresinden erişildi.
- Moroğlu, N. (2012). Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S, 99, 357-380.
- Ostner, I. (2010). Farewell to the Family As We Know It: Family Policy Change in Germany. *German Policy Studies*, 6(1), 211.
- O'Hara, K. (1998). Comparative Family Policy: Eight Countries' Stories. Canadian Policy Research Networks
- Özdemir, S. (2004). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*. İstanbul Ticaret Odası
- Öztürk, N. (2017). Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 1-32.
- Popenoe, D. (1988). *Social Institutions And Social Change. Disturbing The Nest: Family Change And Decline in Modern Societies*. Hawthorne, NY
- Rothschild, N. (2012). 9 Nisan 2019 tarihinde <https://slate.com/human-interest/2012/04/hen-swedens-new-gender-neutral-pronoun-causes-controversy.html> adresinden erişildi.
- Şahin, M. ve Gültekin, M. (2016). Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Politika Uygulayan Ülkelerde Kadın ve Aile (İzlanda, Finlandiya, Norveç, İsveç, Türkiye). 16 Nisan 2019 tarihinde <http://sekam.com.tr/images/resimler/2150b00c.pdf> adresinden ulaşıldı.
- Şen, A. A. (2018). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumlar Arası İşbirliği Süreci ve 6284 Sayılı Yasanın Uygulanabilirliği. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, 11(22), 141-161.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2015). “Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”. 2. Cilt (Tespit ve Öneriler)
- Uğur, H. (2012). Kadın ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddete Karşı 6284 Sayılı Kanunun Getirdikleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 101, s. 337-339.
- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, R. Gazete: Tarih: 20.3.2012 Sayı: 28239